

Mərziyyə Nəcəfova

filologiya elmləri doktoru

Poeziyada Vətən müharibəsi – zəfər sevincləri

Azərbaycan ədəbiyyatı 30 ilə yaxın bir zaman ərzində Qarabağın qan yaddaşından, torpaq itkisindən bəhs edirdi. Misralarımızın sətirləri poeziya ruhumuzun siyah rəngini əks etdirirdi. Şeir dünyamız da ruhumuz kimi parçalanır, öləziyirdi. Azərbaycanda 44 gün sürən 2-ci Vətən - Qarabağ müharibəsi torpaqlarımızın azadlığı ilə bərabər, Azərbaycanın bütün sahələrinə bir zəfər, uğur və möhtəşəmlik gətirdi. Az qala xəyala çevriləcək bir sevinci Ali Baş Komandanımızın sayəsində Milli ordumuz, döyüşçü və zabıt heyətimizin misilsiz döyüşü sayəsində bizlərə ərnağan edildi. Bu

qələbəmiz illərin təcrübəsindən, ordu quruculuğundan, siyasi baxışdan, qazanılan birlik və bərabərliyi-mizdən əldə edildi.

Akademik İsa Həbibbəyli “Vətən savaşında tarixi zəfər” başlıqlı məqaləsində bu zəfərimizin qazanılmasında çox amillərin var olmasını vurğulayır. Məqalənin ilk cümləsi də zəfərimizin tarixi yol keçməsindən xəbər verir. “Heydər Əliyevdən İlham Əliyevə” bu ifadə

bugünkü qələbəmizin 30 illik tarixi yol keçdiyini və ölməz Heydər Əliyev siyasətinin və parlaq hərbi siyasi yekununun möhtəşəm sonluğudur. Akademik bu gün qazandığımız zəfərdə bir çox faktorların rol oynadığını vurğulayır, bu faktorlardan biri də Türkiyə və Azərbaycan qardaşlığıdır. İsa Həbibbəyli yazır: “Təmali Böyük uzaqgörənliklə ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş “Bir millət, iki dövlət” düsturu əsasında möhkəmləndirilmiş Azərbaycan-Türkiyə birliyi və əməkdaşlığı da Vətən müharibəsindəki zəfərin ən mühüm amillərindəndir. Vaxtilə Heydər Əliyevin Türkiyə Cümhuriyyətinin Böyük Millət Məclisində Səsləndirdiyi “Tək millət, iki dövlət” kəlamı əvvəlcə hər iki ölkədə atalar sözünə çevrilmiş, tədricən daha da dərinləşərək iki qardaş ölkə arasındakı münasibətlərin strategiyası statusu qazanmışdır” (İsa Həbibbəyli).

Bu gün qazandığımız zəfər ədəbiyyatımıza da bir rəngarənglik, bir gözəllik ab-havası gətirdi. Bu gün ədəbiyyatımız əsasən uğurlarımızdan, qələbə sevincimizdən, birlik bərabərliyimizdən, Türkiyə və Azərbaycan qardaşlığından, qəhrəman Azərbaycan əsgərindən və torpaqlarımız uğrunda qazandığımız zəfər yolunda canlarını qurban verən müqəddəs Şəhidlik mövzusunda bəhs edir.

Torpaq azadlığından doğan sevincin poetik ifadəsi isə poeziyamızın ana xəttini təşkil edir. Bu tipli şeirlər əsasən “Qarabağ Azərbaycandır” başlığı altında birləşib.

Qarabağ Azərbaycandır!

Azər Turan “Burası Turan qapısı” məqaləsində bugünkü zəfərimizi böyük Turanın birlik və bərabərlik əzmində görərək “Turanın qapısı Qarabağdır”, - deyə yazır: “İndi Turanın qapısı Qarabağdır. Dünyanın ən qədim - 2500 yaşlı Pazırq xalçasının toxunduğu ən əski sivilizasiya beşiklərindən biri Qarabağ. Xəlil Rza demişkən: “Dünyanın ən qədim tanrılar panteonu Qarabağ, əslində, ulu Tanrı deməkdir...”. Bu gün Ulu Türkün ruhu həmin panteonda Ulu tanrının ədaləti uğrunda vuruşur. Ona görə bu savaş bütün türk dünyasının savaşdır. Ona görə savaşımız müqəddəs, əsgərimiz müzəffərdir.

30 ildir Qarabağda savaş gedir. Amma bu savaş Vətən müharibəsi - Qurtuluş savaşы müstəvisinə indi keçdi.

Ali Baş Komandan İlham Əliyev savaş əmrini “Qarabağ Azərbaycandır və nida!” hökm ilə verdi. Millətimizin ruhunu bayraq kimi dalğalandıran bu sözlər müqəddəs Azərbaycan kitabının son savaş ayəsidir: “Qarabağ Azərbaycandır və nida!” (Azər Turan).

Ali Baş Komandanın bu savaş əmri ilə də yola çıxdıq, elə zəfərimiz də bu inamdan güc aldı. Poeziyamızın ana xətti də bu savaş əmrindən ruhlandı.

Dünya-dünya olan gündən

Varlığımız ona Vətən,

Biri ürək, biri bədən;

Hər ikisi ulu torpaq -

Azərbaycandır Qarabağ! (*Vahid Əziz, “Azərbaycandır Qarabağ”*)

Şövkət Zərin Horovlu neçə illik torpaq həsrətini içində ovuda bilmədiyi kimi, şeirlərində də misralara sevincini sığdıra bilmir. Zəfərimizin açarının haqdan, ədalətdən gəldiyini deyən şair tarixə üz tutur.

Qalxıb gələr Pənahəlixan,

Sultan ağa da laçından

Bir səs uclar Şuşadan,

O xan qızı Natəvandı,

Qarabağ Azərbaycandır.

Dünənin sərkərdələri, Sultan ağaları, Natəvanları keçmişimizin bizə ərnağanları olduğu kimi, bu günümüzün qorxu bilməyən, cəsur, mərd, geri dönməyən əsgərlərinə inam və güvənimiz böyükdür. Zəfərimizin bir gücü də elə bundadı. Bu mübarizə haqq işidir. Haqq, ədalət hər zaman qalibiyyətlə sonlanır. Şeirdə qorxu bilməyən bir zabitin obrazını görmək olur.

Zabit oğlum qorxu bilməz,

Əsgər balam geri dönməz.

Qalxan bayraq bir də enməz

Haqq işimiz qana-qandı -

Qarabağ Azərbaycandır!

Qarabağ Azərbaycandır. (*Şövkət Horovlu*)

Tehran Əlişanoğlu yazır ki, “Otuz ildən bu yana Azərbaycan ədəbiyyatının bir mövzusu olub - Qarabağ müharibəsi və onu da axıracan yaza, mətləbini sonacan yoza bilməmişik. Çün məğlubiyyət qorxusu olubdur; bu ana gələndə qələm dayanıb, susubdur. Atəşkəs 1-ci Qarabağ savaşının acıları ilə barışmamışdıq, yox!, elə olsaydı, Ali Baş Komandanımız bircə kərə: “Qarabağ Azərbaycandır!” tüm millər bir olub ayağa duramaz, qafilən bu qədər güc, enerji, vulkan püskürəmməzdi”. (Tehran M. “Qalibiyyət və Ədəbiyyatın dərsləri”, “Ədəbiyyat qəzeti”).

Bəzən keçmişə boylananda bugünkü zəfərimizi görmək çox da çətin olmur. Çünki hələ Xəlil Rza Ulutürkün, Məmməd Arazın, Bəxtiyar Vahabzadənin, Zəlimxan Yaqubun, Sabir Rüstəmxanlının və onlarca poeziya nəhənglərimizin misralarında mübarizəyə çağırış motivlərini hər zaman izlədik və elə bu gün döyüşən əsgərlərimizin, şəhidlərimizin o ruha söykənərək formalaşdıqlarının şahidi oluruq.

Poeziyada qəhrəman obrazı 90-cı illərdən əksini tapırdı. İstər 20 Yanvar hadisələrində, istər 1-ci Qarabağ savaşında, istər atəşkəs sandığımız dövrdə -Lələtəpə döyüşündə, Aprel hadisələrində, iyul hadisələrində də hər zaman poeziyanın əsas mövzusu kimi işlənib. Xüsusilə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mübarizin igidliyinə həsr edilmiş yüzlərlə şeir, poman və nəsr əsərləri yaranıb. (Bu yaxınlarda Mübarizə həsr edilmiş şeirlər toplusu çap edilib. Redaktoru və ön sözün müəllifi Sona İsmayılova). İyul döyüşlərində isə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Polad Həşimov haqqında poeziya nümunələri ilə yanaşı, onun qəhrəmanlığından bəhs olunan iki böyük məqalələr toplusu nəşr edildi. (“Qanun” və “Hədəf” nəşriyyatı). Ən yeni poeziya nümunələrimizdə general Polad Həşimov obrazı daha çox izlənilir. Əhməd Qəşəmoğlu, Kəmaləddin Qədim, Şövkət Şuşalı, Adilə Nəzər və başqalarının yaradıcılığında general Polad obrazını görmək çox qürurvericidir..

Ordumuzun generalıydın Polad bəy,

Milyonlara general oldun, Polad bəy!

Qüdrətinlə xalqın qalxıb ayağa

Qisasını belə aldın, Polad bəy.

(*Əhməd Qəşəmoğlu, “General Polad bəy”, “Ədəbiyyat qəzeti”*)

Kəmaləddin Qədimin “Əsgərdən qabaqda general gedir” başlıqlı şeirində generalımızın hər zaman əsgərlərdən öndə getməsinə və özünü əsgərlərimizin önünə sipər etməsinə qələbəmiz üçün əsas şərtlərdən biri kimi dəyərləndirir.

Ölürük, Vətənin torpaq çəkir,

Ölürük, tək Vətən yaşasın tək.

Ancaq qələbə var, o döyüşdə ki

əsgərdən qabaqda general gedir.

(*Kəmaləddin Qədim*)

General obrazı Azərbaycanın döyüşçü əsgər və zabitlərinin ümumiləşdirilmiş obrazı səciyyə daşıyır.

Qarabağ Azərbaycandır!

Zəfər poeziyası arasında ayrı-ayrı şəhərlərə yazılan şeirlər könül oxşayır. Xüsusilə o yerlərdə dünyaya gəlib, o yerlərin dağına-daşına bələd olan şairlərin yaradıcılığında təsirli və təbii hisslər yaşadır. Qulu Ağsəsin “Ağdam” şeirində olduğu kimi. Bu şeir Ağdamı görməyən biri üçün bu şəhər haqqında tam bir fikir formalaşdırır. Sanki Ağdamın xasiyyətnaməsi ilə tanış oluruq.

Dünyanı bazara çıxaran

Dünya bazarında satılan -

Şəhərim!

Yuxarı başına keçən kafirə

Yuxarıdan aşağı baxan,

Allahdan da çəkinməyən

Bircə əsarətdən qorxan!

Ağ alınlı qızıl atların vətəni,

Seyid cəddinə içilən andların

Vətəni!

Şeir sonunda zəfər sevincini bütün qəlbiylə yaşaya bilən bir şair görürük. Ağdamın qurtaran külinə də şükür deyən, son gününə qədər döyüşüb şəhid olan şəhərin qayıdışını şair özü demiş “Sevincdən ağlımız çaşıb, yüz min dəliynən gəlirik, bir “Uzundərə” havası çal, çıx Bərdə yoluna - Uzundərəynən gəlirik!..”. Bu misralar zəfər sevincinin ifadəsi deyil, canlı tablosudur.

“Ağ-qara-bağ” şeiri ilə isə Qulu Ağsəs oxucusunu Ağdamın Gülablı kəndinə aparır. Bütün kənd təbiəti, yolu, izi, çayı, düzü, ağacları, bulaqları, məktəbi görmüş kimi oluruq. Burada dərəcə gedən bir oğlan və ömrünü təkcə oğluna bağlayan ana görürük. Azərbaycan qadını, özünü, ümidlərini, gələcəyini yalnız övladına həsr edən - ana.

Bir anamdı, bir də mən.

Camaat uyuyardı,

Anamsa çay qoyardı,

Balası ac qalmasın:

Bu da qozu, alması.

Yerimə gətirərdi,

Bircə mən idim dərdi:

Ağacları kəsdirək

Qoyunları qırdıraq,

Quluya toy vurduraq!

(Kəsildi ağac, anam,

Qarabağ Azərbaycandır!

Kəsildi əlac, anam,

Qəbri torpağa, özü

Atama möhtac, anam...)

Videoda Gülablı kəndini görən şair, videonu göndərən şair dostu Rəşad Məcidin “Tanıdın bu yerləri, Ağsəs?..” sualına cavabı şairi doğma kəndlərini qarış-qarış gözdirir. 30 illik ayrılıq və həsrət Qulu Ağsəsin unudulmayan xatirələrini çubuqlayır. Torpağın hər qarışını əzbərdən bilən şair bu zəfər nağılını bütün şirinliyi ilə təqdim edir. Sonda Damcı bulaqdan bir ovuc dadan şair bu xəyalı görüşü Ağdamın başına dönmə bilmək arzusunun hələ gerçək olmadığını, amma yaxınlarda Gülablıya qovuşmaq arzusunun həqiqət olacağına inanır.

Damcıbulaq - on addım,

Gücnən bir ovuc daddım.

Dondaq... maşına dönək,

Yurdun başına dönək!

... Ay canım-gözüm Rəşad,

Lap sözün düzü, Rəşad,

Bunlar yoxdu videoda -

İnşallah, olar o da!.. (Qulu Ağsəs)

Adilə Nəzərin “Bu zəfərin mübarəkdir, ey Vətən” şeirində bir qürur, fəxrət hissi ilə yanaşı, bütün Qafqazın Azərbaycan zəfərinə etdiyi səcdə hissi də qabardılır.

Qürurluydu bu Qarabağ səfəri...

Bu torpağın hər oğlu, hər nəfəri,

Qanımızla qazanmışıq zəfəri,

Bu zəfərin mübarəkdir, ey vətən! (Adilə Nəzər)

Zahid Xəlil “Laçın”, “Ağdamım, ağ şəhərim” şeirlərində Laçının və Ağdamın qəhrəman oğullarını xatırlayır, onların bu torpaqlar uğrunda mübarizə apardıqlarını vurğulayır. Zəfər sevinclərini vərəqlərlə bölən şair Qarabağ torpaqlarına gözyədliliyi verir, Vətən həsrətilə dünyadan köçən tanınmış igidlərimizi, söz ustalarımızı sevgilə xatırlayır.

Gözün aydın, ay Laçın,

Gözün aydın, Həkəri!

Demə geri dönməmiş

Tarixin də təkəri.

(Zahid Xəlil)

Ağdama ağ şəhərim deyə, gözyədliliyi verib, zəfərini paylaşan şair dağ vüqarlı bu şəhərin qəhrəmanlarını anır. Allahverdi Bağirovun, Faiqin, Rövsənin, Asifin, Nadirin qəhrəmanlığını adlarını

Qarabağ Azərbaycandır!

çəkərək dünyadan köç edən Şahmarın, Xudunun, Ceyhun Mirzəyevin bu zəfər bayramında ruhlarının şad olduğunu poetikləşdirir.

Zəfər şeirləri içərisində Azərbaycan əsgərinin qüdrətinə, qəhrəmanlığına da yüzlərlə şeir həsr edilib. Məmməd İsmayılın, Hüseyn Bağiroğlunun, Rafiq Yusifoğlunun, Zəhid Xəlilin, Adilə Nəzərin, Aybəniz Əliyevin, Şövkər Horovlunun, Əjdər Olun, Barat Vüsalın, Təranə Əliyevanın, İbrahim Yusifoğlunun və başqalarının şeirlərində Azərbaycan əsgərinin 30 illik ağrılarına son qoyduqları, igidlik və cəsarətləri vurğulanır, şəhid və döyüşçülərimizə olan minnət borcunun əvəzsizliyi ifadə edilir.

Məmməd İsmayıl “Boyuna qurban olum, Azərbaycan əsgəri, dünyanın ən mübarək qələbəsi sənindir”, - deyərək hayqırtısından dünya lərzəyə gəldi. 30 illik həsrəti illiklərinədək hiss edirsən.

Ağzımda haqq deyirəm, bu haqq səsi sənindir,
Hələ haqqın nahaqla bəhsəbəhsi sənindir,
Dünyanın ən mübarək qələbəsi sənindir,
Bu qələbə yolunda nə dayan, nə yavaş,
Bu vuruş haqq vuruşu, bu savaş haqq savaş.

(Məmməd İsmayıl, “Ədəbiyyat qəzeti”)

Avdi Qoşqarın “Azərbaycan əsgəri” şeirində isə vuruşlarda Azərbaycan döyüşçüsündə mübarizlik əzmini gücləndirən ruh görürük, bu şeirin bir az da marş tipli olması şeirin təsir gücünü daha da artırır.

And olsun al Günəşə,
Bu qüdrət haqdan gəlir,
Canda qanı oynadan
Yaddaşdan, vaxtdan gəlir,
Öləziyən ümiddən,
Sönən çıraqdan gəlir,
Endir zəfər cəngini -
Endir titrətsin yeri -
Azərbaycan əsgəri.

(Avdi Qoşqar, “Azərbaycan əsgəri”)

Şuşada bayrağımızın dalğalanmasını şairlərimiz böyük fəxrlə, sevinc və qürurla ifadə edirlər. İbrahim Yusifov “Şuşa” şeirində “Ali Baş Komandan bəxtini yazmış” ifadəsi ilə çox məqamlara işıq tutur, 30 illik bu həsrətə İlham Əliyev və müzəffər ordumuzun birliyi sayəsində qovuşduğumuz fəxarətlə qeyd edilir.

Nə qədər qəlbləri sevgisi sarmış,
Ali Baş Komandan bəxtini yazmış,

Qarabağ Azərbaycandır!

Bütöv Azərbaycan Şuşaya yarmış,
Hamısı bir olub qalxdı vuruşa,
Vəhşi caynağından qurtuldu Şuşa!

(İbrahim Yusifov "Şuşa")

Zəfər şeirləri həsrətdən, müharibədən, qardaş türk birliyindən, şəhidlərimizin hər qarış Qarabağ torpaqlarına hopan al qanından keçir. Az bir zaman ərzində Azərbaycan poeziyasında məlum mövzuların yetərinə yazılması bu xalqın şair və yazarlarının zəfəri şərbət kimi içmələrindən xəbər verir. Və bu mövzuların bugünkü gündə hadisələrə münasibəti diqqətdən kənarda qalmır. Tənqidçi və araşdırmaçılarımızın Azərbaycan ədəbiyyatında zəfər, qələbə poeziyasının üzərinə düşən vəzifəni layiqincə yerinə yetirə bildiyinə inanırlar. Tənqidçi Elnarə Akimova "Atıldı dağlardan zəfər topları" məqaləsində yazır: "Ədəbiyyat, bədii söz həm də tarixin yuvasıdır, bu günün dərslərini zamanın sonrakı axarına qatan və gələcəyə ötürən, ən etibarlı məxəzdir. Bu halda qanunauyğun bir məqam da var: baş verənlərlə birlikdə ona münasibət də tarixin predmetidir! Bir əsr əvvəlin ədəbiyyatı millətə enerji püskürən qüvvət mənbəyi oldu. Təsədüfi deyil ki, bir əsr sonra, 2020-ci ilin sentyabrından bu yana davam etmiş 44 günlük Vətən müharibəsinin də, qazandığımız zəfərin də yükünü çəkməyə bu poeziyanın gücü yetir". (E.Akimova).

Zəfərimizin qazanılmasında qardaş Türkiyə, Ərdoğan və İlham Əliyev birliyi önəmli yer tutduğu kimi, bugünkü poeziyamızı bu birlikdən doğan sevinc bəzəyir. Rafiq Yusifov, Zəhid Xəlil, Məhərrə Abdulla, Xanım İsmayılqızı, Nizami Murad, Ramiz Düyün, Adilə Nəzər, Vəqif Aslan, Hüseyn Bağiroğlu, Şövkət Horovlu, Seymur Şeydayev, Elnur Uğur və b. şeirlərində əsas ideya Türkiyə və Azərbaycan birliyində, Rəcəb Tayyib Ərdoğan və İlham Əliyev dostluğu və qardaşlığının bugünkü qalibiyyətimizdə yerindən ibarətdir.

Turan son pənahımız,
Onadır inamımız.
Sizinlə qürur duyur,
Doğma Qarabağımız.
"Bir bədəndə iki can"
Türkiyə - Azərbaycan
İlham ilə Ərdoğan.

(Seymur Şeydayev)

Nizami Muradov Rəcəb Tayyib Ərdoğanın və İlham Əliyevin birliyindən doğan zəfərimizi Türk dünyasının iki böyük dövlət başçılarının şənində həsr etdiyi poeziyada ifadə edir. Aydınlıq güzgüsü olan prezidentlərimizin əməlləri kimi, işləri də aydınlıq, nur doludu.

Aydınlıq güzgüsüdür
Bəşərə məhəbbət.

Qarabağ Azərbaycandır!

Simvoluna çevrilib

Mərdliyin, mətanətin.

Azərbaycan sevdalı

Turan vətəndaşıdır.

Ali Baş Komandanım

İlham Heydər oğlunun

Dostudu, qardaşıdır

Rəcəb Tayyib Ərdoğan!

(Nizami Muradoğlu)

Adilə Nəzərin “İki can” şeirində Ərdoğan və İlham Əliyev birliyindən, iki xalqın qardaşlığından və birlikdən zülmətlərdən işıqlığa çıxan Türk dünyasının nura boyanacağı ideyası könül oxşayır və qürur verir.

İki söz... iki qəlb, bir ruh, iki can,

Ürəyi yanmasa oyanmaz ki, qan,

Zülmət yarılacaq, ağaracaq dan,

Yayılacaq Türkün torpaqlarından.

(Adilə Nəzər)

Zəfərlərə gedən yol ixtişaşlardan, səngərlərdən, savaşlardan keçir. 90-cı il poeziyasının əsas mövzusu kimi bugünkü misralarımız da Vətən müharibəsindən, 2-ci Qarabağ savaşından keçdi. Poeziyada müharibə ağırlı yazılar yenə də bu xalqın həyatında qanlı-qadalı izlər qoydu. Körpələrin göz yaşında, anaların oğul dağında, şəhidlərə deyilən ağılarda müharibə ağrısı bugünümüzün qanlı tarixinə yazıldı. Poeziyamız müharibə ahının, əzabının portretini çəkdi. Bu iki ayda minlərlə müharibə poeziyası yarandı. Demək olar, bütün mövzuların başlanğıcı müharibə ağrısı oldu. Fikrət Qoca, Məmməd İsmayıl, Qulu Ağsəs, Esmira Məhiqızı, Firuzə Məmmədli, Şövkət Horovlu, Yusif Nəğməkar, İlham Qəhrəman, Barat Vüsal, Adilə Nəzər, Həyat Şəmi, Aybəniz Əliyar, Səhər Əhməd, Təranə Turan, Elza Məmmədova və onlarca şair müharibə ağrılarını misralara gətirdi.

İndi hamı davaya getmək istəyir,

Hamı öyüşmək istəyir,

ən çox da mən.

Amma necə döyüşmək istəyəcəm,..

kiminsə balasına necə atəş açacağam,

bir uşağın atasını necə vuracağam,

bir insanı necə öldürəcəyəm -

bilmirəm,

Qarabağ Azərbaycandır!

bilmirəm!

(Esmira Məhiqızı)

Şeirdə ana, qadın obrazını görürük, sanki bir ananın rəsmi gözlərimiz önündən asılıb. Müharibəyə insan öldürmək üçün deyil, oğullara sipər olmaq üçün getmək istəyən Azərbaycan qadını, döyüşçü əsgər anası.

İndi hamı davaya getmək istəyir,

ən çox da mən!

Və..

Mənim kimi analar çoxdu -

Sipər olmaq istəyən!

(Esmira Məhiqızı)

Zəfər, qələbə deyəndə nə qədər sevinc hissi yaşayırsınızsa, bir o qədər də gözlərimizdən kədər çəkilmir. Bu zəfəri üç minə yaxın şəhidimizin qanı, canı bahasına əldə etdik. Nə yazıq ki, 90-cı illərdən ədəbiyyatımızda ən geniş mövzu kimi işlənən şəhidlik hələ də günümüzün əsas mövzudur. Bu mövzuda şairlərimiz şəhidlərimizin obrazlarını yaratmaqla bərabər, fəxarət və minnətdarlıq hisslərini də poetikləşdiriblər. Onların döyüş yolu, hər birinin örnək olası qəhrəmanlığı şeirlərimizdə kövrək hisslərlə xatırlanır. Haqq, ədalət yolunda mübarizəyə qalxan şəhidlərimiz qalibiyyətləri ilə vətənə can verdikləri kimi, ölümün özünü də belə ucaltdılar.

Bu bir dəqiqəyə sığmayan nə var?

Şəhadətin haqdı, zəfərin haqdı.

Vətən uğrunda ölənlər oğullar,

Ölümün özünü ucaldacaqdır.

(Aybəniz Əliyev)

“Şəhidim, sabahım sənə borcludur” şeirində gələcəyimizi, aldığımız nəfəsi tökülən o müqəddəs qana, şəhid adına borclu olduğumuzu deyən Təranə Turan qırılan hər yarımçıq şəhid ömrünü Qarabağ adlandırır.

Hər şəhid - zirvəsi göyü dələn dağ,

Köksündə azadlıq çağlayan bulaq.

Qırılan hər ömrün sonu Qarabağ,

Gələcək o xoşbəxt sona borcludur.

(Təranə Turan)

Müstəqillik illərində yaşanan hadisələr, savaş və faciələr Sabir Rüstəmxanlı (hansı janırdakı yazılmasından asılı olmayaraq) qələmində ədəbiyyatımızın ən möhtəşəm əsərləri sırasına daxil olunub. Müəllifin Vətən və vətəndaşlıq haqqında onlarca dəyərli fikirləri ədəbiyyatımızda böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Qarabağ Azərbaycandır!

“Vətəndaş duyğusu olmayan yerdə yazıcının fəal həyat mövqeyindən danışmaq mümkün deyil.

...Vətəndaşlıq-təkcə çılpaq tərənnüm, Vətən sevgisinin birbaşa izharı deyil.Vətəndaşlıq yazıcının ruhundan doğmalıdır” (Sabir Rüstəmxanlı).

44 günlük Vətən -Qarabağ müharibəsində də Sabir Rüstəmxanlı qələmi susmadı. Onun ”Qələbə tvitləri” şeiri də hər zamankı kimi möhtəşəmliyi ilə seçildi. Şair illərdi başını önə əyən Vətənin üzərindən nəhayət bu ağrı, acının çəkilməsi xəbərini tvitlərdən alınca qürurlandı. Ədalətli və haqqlı mübarizəmizin zəfəri bir başqa qürurdu, əvəz edilməz fəxarətdi.

Bu bizim haqq işimiz, ədalət savaşıımız,

İntiqam ala-ala dikələcək başımız,

Vur, əsgərim, vur!-deyə əmr eləyir komandan

Qoy bir də yurdumuzda tökülməsin nahaq qan.

Qayıtsın Qarabağa yenə xoşbəxt çağımız,

Başımızın üstündə üç rəngli bayrağımız!..

Qovur öz yuvasına quduzlaşan itləri!

Ali Baş Komandanın qələbə tvitləri.! *(Qələbə tvitləri)*

Sabir Rüstəmxanlı zəfər sevincini yazarkən tarixi unuda bilmədi. Bu günkü qələbəmiz 30-il idi enişli-yoxuşlu yoldan keçirdi. Bu yolun ən ləyaqətli yolçularından biri də Sabir müəllim olmuşdu. Şair tarixə üz tutmalı oldu və beləliklə “Qarabağa dönüş” poeması tez bir zamanda yarandı. Əsər on beş fəsildən ibarətdir.Poemanın ilk misralarından bu xalqın “Doğranan sərhədləri,qamçıllanan yoları”xatırlandı. İllərdi yaşadığımız, başımıza açılan oyunlar poetik dildə bir misrayla oxucuya çatdırıldı. Keçmişə döndük, 90-cı il hadisələri gözlərimiz önündə yenidən canlandı.

Başım kötük üstündə,kələfçədə qollarım...

Kimi ifadələrdə hər zaman ruslar tərəfindən alınan azdılığımız, gücsüzlüyümüz öz əksini tapdı.

Allahsız, dinsiz olan unutturdu Allahı,

Allah sevgisi kimi yağmalandı silahım...

Unutduq ki, insanlıq çaylar kimi daşmaqdır.

Haqq-ədalət yolunda sonadək savaşımaqdır.

Sağalmaz yara olar boyun əymək düşməyə.

Ömrüm sığısa bilməz parçalanmış Vətənə.

Bu misralardan Böyük Azərbaycan xalqının vətənpərvərliyi, cəsur və mübarizliyi süzülür. Keçmişdəki faciələrimiz, rusun siyasəti ilə sıxışdırılan bir xalqın qırılmayan qüruru və cəsarəti bu günkü zəfərimizdən bəlli oldu. Poemada meydan hərəkəti, sovet ordusunun toplarla, tanklarla əli yalın xalqın üzərinə gəlməsi, bu qoşunların mübariz ruhlu insanlara gücünün yetə bilmədiyi, tökülən qanların bu xalqın müstəqillik arzusunu qıra bilməməsi vurğulanır. Hadisələri dərinə izləyən və

Qarabağ Azərbaycandır!

yaşayan müəllif keçmiş gözlərimiz qarşısında canlandıra bilir. Poemada Xocalı hadisəsinin məhz 20-yanvar qırğınının davamı kimi verilməsi də hadisələrin rus qoşunlarının ikinci planı olması məsələsinə aydınlıq gətirilir. Xocalı faciəsinə dünya ölkələrinin ögey münasibəti poemada tənqid atəşinə tutulur.

Hüquq donub, haqq batıb, dünya eşitmir kərdi.

Qatilə dur deməyən, özü də günahkardı.

Otuz il qara duman donubdur üstümüzdə.

Sanki görmür kor gözü- Vətənimdir burası.

Tarixi vərəqləyən şair bu günə dönür. Azərbaycan əsgərinin ədalətli və haqq uğrunda mübarizəyə qalxması, xalqın oyanışı, bir ailə kimi birləşməsi zəfərə gedən yolun başlanğıcıdır.

Ancaq birdən göylərdən bir şimşək çaxıb keçdi,

Həqiqət min yalanı yandırır, yaxıb keçdi.

Savaş deyən sərkərdə milləti oyandırdı,

Hər ürəkdə ümiddən çilçiraqlar yandırdı.

44-günlük Vətən müharibəsində, döyüşçülərimizin mübarizəsini izləyən şair onları hər zaman qalibiyyətə ruhlandırır, qəhrəmanlarımızı xatırladır, şairlərimizin çoxunun ruhlarının hələ də bu torpaqlardan nigaran olduğunu yada salır.

Şair Ağə Laçınlı-Bakıdadır məzarı,

Ruhu ayrılı bilmir anasının yanından.

Poemada əsgərlərimizi bu yoldan yalnız qələbə ilə dönməyi tələb edən qəhrəman intiqam hissini alovlandırmaq üçün yenidən Xocalı faciəsini yada salır.

Qarnı yarılan ana, döşü kəsilən ana,

Cənnətdən süd verərək igid ərlər böyütdü.

O zorlanan qızların bakirə gözəlliyi

Qisasa könül verib min-min əsgər böyütdü...

Poemada Şuşa gözəlliyi, möhtəşəmliyi vurğulanır, Şuşa mədəniyyət ocağı kimi qiymətləndirilir, Şuşaya bayraq asmaq istəyi və bunun hər bir döyüşçü üçün böyük bir şərəf olduğu poetik şəkildə əks etdirilir. Əsərin sonunda hərbi texnikasını qoyub qaçan erməni döyüşçüsünün qorxaqlığı da diqqət çəkir. 30- il əvvəl himayədarlarının köməyi ilə xalqımıza faciələr yaşadan erməni, Vətən müharibəsində ordumuz qarşısında gülünc duruma düşür.

Müəllif əsərin 13 və 14 fəslində qardaş Türkiyə və Pakistan dəstəyindən bəhs edir. Üç qardaşlıq bayrağının bir arada dalğalanması qürur və sevgi hissi ilə tərənnüm edilir.

Üç bayraq dalğalanır üç qardaşın şənində.

Silir göz yaşlarımı iki əl, çıxım yasdan.

Qarabağ Azərbaycandır!

Bir dua da artacaq duamın üzərinə,

Alqış sənə, Türkiyə, alqış sənə, Pakistan!

Hələ ədəbiyyatımızın zəfər şeirləri yeni yaranmağa başlayır. Qarşıda torpaqlarımıza ayaq basıb onunla qucaqlaşmaq, üzr istəyib qarşısında diz çökmək, bağışlanmaq məqamı da var. Torpaqlarımız bir də basılmasın, şeirlərimizdən zəfər sevincimiz əskik olmasın!

Ədəbiyyat qəzeti. – 2021. – 14 yanvar.